

**ПРИНЦИПИ СУГЕСТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСКУРСІВ ДЕСТРУКТИВНИХ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
(НА ПРИКЛАДІ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РУХУ ФАЛУНЬ ДАФА)**

**Лариса Компанцева
(Київ, Україна)**

У статті розкрито принципи сугестивної лінгвістики в організації дискурсів деструктивних релігійних організацій (на прикладі комунікативної діяльності руху Фалунь Дафа)

Ключові слова: лінгвістика, дискурс, релігійні організації.

В статье раскрыты принципы сугестивной лингвистики в организации дискурсов деструктивных религиозных организаций (на примере коммуникативной деятельности движения Фалунь Дафа).

Ключевые слова: лингвистика, дискурс, религиозные организация.

In the article principles of suggestive linguistics in organization of discourses of destructive religious organizations are exposed (on the example of communicative activity of the movement of Falun' Dafa).

Key words: linguistics, discourses, religious organization.

Інформаційно-комунікативне суспільство, як ніяке інше до цього, піддається маніпулятивному впливу. У кризові періоди розвитку суспільства активізується маніпулятивна діяльність різних деструктивних організацій, у тому числі релігійної спрямованості. За останні роки роль піар-технологій у світі істотно змінилася. Система знань, що споконвічно повинна була працювати на досягнення взаєморозуміння й співробітництва, плідну комунікацію між двома сторонами, у цей час використовується й у деструктивних цілях. Активно розробляються «високоточні» піар-технології, що застосовуються з маніпулятивною метою: піар тероризму, піар фашизму, піар деструктивних релігійних організацій і т.д. Цими тенденціями зумовлена **актуальність** нашого дослідження.

Мета статті: розглянути сугестивні лінгвістичні особливості формування маніпулятивного дискурсу в Мережі деструктивних релігійних організацій на прикладі руху Фалуньгун.

Комунікативні дії деструктивних релігійних організацій можуть характеризуватися як **агресивний піар** – спеціальна система керування інформацією (у тому числі соціальною), якщо під керуванням розуміти процес створення інформаційних приводів й інформації зацікавленою в ній стороною, поширення готової інформаційної продукції засобами комунікації для цілеспрямованого формування бажаної суспільної думки. Піар-дискурси деструктивних організацій потребують окремого психолінгвістичного дослідження, оскільки **формування дискурсів деструктивними організаціями – явище небезпечне. Навпроти, воно може вплинути на зміну свідомості співтовариства, переорієнтацію його ціннісної системи.**

У сучасній аналітичній практиці категорія *дискурс* стає значущим інструментом досліджень. Серед безлічі інтерпретацій цієї категорії визначимо важливі для нашого дослідження: мова, занурена в життя [2]; форма соціального поведіння [7, с. 199]; система обмежень, які накладаються на необмежену кількість висловлень у силу певної соціальної або ідеологічної позиції (наприклад: «феміністичний дискурс», «релігійний

дискурс», «адміністративний дискурс») [5]. При всій розмаїтості трактування поняття *дискурс*, дослідники приходять до однозначного висновку про те, що «дискурси впливають на соціальні, культурні й глобальні зміни – екологічні катастрофи, війни, зміни політичного курсу. Більш локально – на появу нових соціальних груп, зміну місії організації, зміну рекламної політики, моди. Ці події стають можливі в силу розвитку думок і переконань людей – тобто зміни дискурсів» [8].

Дискурс-аналіз орієнтований на соціальні проблеми. Він розглядає «лінгвістичний характер соціальних і культурних процесів і структур» [7, с. 198]. Використання мови може носити ідеологічний характер, щоб визначити напрямки і технології маніпулятивних впливів, необхідно проаналізувати дискурси й інтерпретувати їх як соціальні практики.

Дискурси руху Фалуньгун експлуатують *технологію неправди*. Неправда – це й приховання правди, і підміна тези, і необ'єктивна аргументація, і напівправда, вона розмиває суспільну свідомість і підриває довіру до традиційних національних цінностей. Проведений нами дискурс-аналіз дозволив виділити ряд деструктивних дискурсивних пар-практик руху Фалуньгун в інформаційному просторі.

Послідовники Фалуньгун в Україні використовують ряд комунікативних технік, що узаконюють неправду в соціальних дискурсах [6].

- *техніка брудної облямівки* (опорочити, пустити чутки, викрити у будь-яких порушеннях й т.д.); *техніка запламування* (публічне приниження, уміло розраховане неправдиве обвинувачення); *техніка капості* (знайти бруд, забруднити, і нехай потім відмиваються). Так, кожен номер видання Фалуньгун «Фалунь Дафа у світі» містить обвинувачення комуністичного режиму Китаю в створенні концентраційних таборів, де в живих послідовників Фалуньгун витягають органи. «Вооруженные силы коммунистической партии Китая вовлечены в извлечение органов в широком масштабе»; «Надо разделять понятия "дружба народов" и "дружба карательных органов"»; «Отдаст ли Украина китайских последователей Фалуньгун, проживающих в Украине, их палачам?»; «Олимпийские игры в Пекине на фоне репрессий и нарушенных прав человека».

Відбувається неаргументоване навішення ярлика «ворог» – комуністична партія Китаю, сили безпеки, уряд України, що відмовляє в оформленні документів на одержання статусу біженців в Україні китайським громадянам, нібито переслідуваним на батьківщині за участь у русі Фалуньгун. Таким чином, на когнітивному рівні формується конфлікт *рух Фалуньгун – держава* (Китай, Україна). За основу **беруться або неіснуючі, або не підтверджені документально, або підтасовані факти;**

- *техніка дестабілізації* (перервати нормальний хід подій). Непрямий заклик взяти участь у пікетах біля китайського посольства в Києві, у заходах у різних містах України, спрямованих на запобігання репресій у Китаї втримується практично в кожному номері видання «Фалунь Дафа». Видання апелює до минулого України й Росії, проводить зіставлення фактів історії – репресії в Китаї й радянській державі, тим самим, закріплюючи у свідомості читачів співчуття до постраждалих представників Фалуньгун і негативне відношення до будь-якого державного режиму, що здійснює репресивну функцію. Причому обвинувачення автоматично переносяться й на нинішні уряди України й Росії. «Украина является одной из стран, наиболее сильно пострадавших от сталинских репрессий, затем – фашистская оккупация, «лагеря смерти». Если бы мирная общественность не оставалась равнодушной тогда к этим злодеяниям, такого количества жертв могло бы не быть.... В настоящее время, чтобы спасти соучеников в Китае, последователи Фалунь Дафа считают своей основной и неотложной задачей разъяснить правдивую ситуацию в Китае людям всего мира»;

- *техніка закріплення функції* (навішення негативних ярликів, тиражування негативних номінацій і формулювань у ЗМК). У доктрині Лі Хунчжі, лідера руху, активно проповідується розподіл людей на кращих й гірших, своїх і чужих. Ця опозиція є однієї з основних будь-якої пропагандистської діяльності. Увійти в «коло своїх» може тільки гідний. «Те, кто стоит на позиции простого человека, находится на уровне простого

человека, смотрит на все с его точки зрения, не может постичь сути»; «простой смертный и есть простой смертный он может жить в обществе только простых людей»; «мысли о совершении зла присущи обычным людям». Послідовники ж навчання Фалуньгун – «уже святые, а не мирские», «могут увидеть то, что недоступно обычным людям». У виданнях Фалуньгун ця опозиція реалізується в навішуванні ярликів. Комуністичний режим – «чемпион в вопросе пыток и мировой лидер по числу приведенных в исполнение приговоров», «злой режим», його послідовники – «преступники против человечества»; комітет з боротьби з рухом Фалуньгун у Китаї – «карательный орган по типу гестапо»; громадяни Китаю, що наполягають на отриманні статусу біженців в Україні, – «искатели политического убежища»; уряди України та Росії займаються «дипломатическим угодничеством»; практикуючи Фалуньгун – «погибшие мученики»; «добрые и порядочные люди»; «невинные люди»; рух Фалуньгун – «победоносно шествует по миру»; имеет «широкий размах популярности по всему миру»; «мощное жизнеутверждающее начало».

В дискурсах Фалунь Дафа активно використовуються медіатори (лідери формування думки). Дія даної техніки заснована на сугестивному впливі на співтовариство й людину циркулюючих міфів, слухів і пліток, отриманих не безпосередньо із засобів масової комунікації, а через значимих для людини знайомих йому авторитетних людей («лідерів формування думки») – трансляторів думок і слухів. Більшою мірою піар-кампанії руху Фалуньгун мають горизонтальну організацію – «з вуст у вуста», що на сьогоднішній день викликає більшу довіру аудиторії: В окремих випадках під прикриттям поширення новин ЗМК руху займаються трансляцією правдоподібних слухів, актуальних для рівня міжособистісних комунікацій. Так, на сайті Інформаційного центра Фалунь Дафа (<http://www.faluninfo.ru/>) постійно оновлюється інформація про кількість практикуючих Фалуньгун, що загинули від репресій у Китаї. Відвідувачам сайту пропонується інформація, що важко перевірити, але яка легко запам'ятовується й може транслюватися в міжособистісних комунікаціях. «3383 практикуючих Фалуньгун загинули від репресій у Китаї, Понад **100 000** незаконно заслані в трудові табори. Більше **6000** присуджених до тюремного ув'язнення строком до **18** років. **Сотні тисяч** незаконно арештовані». Кількість загиблих від репресій представлено не круглою цифрою, а її постійна зміна приводить до психічної залежності відвідувачів сайту від трансльованої інформації.

Дискурси ЗМК руху Фалунь Дафа мають сугестивно-лінгвістичну природу, оскільки акцентують наступні компоненти:

- гіпнотичний стиль. Дискурси приковують до себе увагу, від них неможливо відірватися. Містять сховані команди. Дискурси доступні для розуміння, компактні й ефективні, легко запам'ятовуються, і в результаті людина діє згідно тому, про що тільки що прочитала. Гіпнотичний стиль формує залежність людини від тексту і припускає ефективну комунікацію;

- створення сугестивних дискурсів передбачає глобальність мислення й спроби реалізувати самі неможливі мрії;

- сугестія припускає свідоме використання слів для введення людей у ментальний стан сконцентрованості, у якому вони схильні виконувати задані команди.

Насамперед, сугестивному впливу найбільш піддана аудиторія, що прагне розв'язати які-небудь проблеми:

1. Люди активно шукають інформацію про проблему, що ставиться до них, і фіксують корисну інформацію, в якій пропонується рятування від проблеми.

2. Сила сугестивного впливу визначається ступенем, до якої люди вірять у те, що існують перешкоди, що обмежують їхню здатність виконувати свої плани.

3. Можливість сугестивного впливу обумовлюється рівнем причетності – ступенем, до якої людина почуває себе залученим у певну ситуацію й вирішує, чи діяти їй і як.

4. Сугестивна комунікація базується на кардинально нових комунікативних

принципах, один із яких звучить так: там, де раніше була реклама, сьогодні повинна бути *емпатія*. Сугестивний вплив найбільш ефективно здійснюється в тих комунікативних співтовариствах, де інтерактивні відносини настроєні на довірчість, симпатію, співчуття й розуміння, що знижує рівень критичності в сприйнятті інформації.

Для дослідження нами були обрані змісти трьох останніх випусків щотижневика «Мінхуей» (<http://www.ru-enlightenment.org>), оскільки, по-перше, зміст – сильна позиція будь-якого дискурсу; по-друге, у ньому завжди відбиваються інформаційно-комунікативні установки організаторів видання; по-третє, закономірності в піднесенні матеріалу визначаються «когнітивним кодом», трансльованим у свідомість споживачів інформації.

№ 294 01 июня – 07 июня 2010

Еженедельник Минхуэй <http://www.ru-enlightenment.org>

Факты репрессий 4 - 17 страницы

СОБЫТИЯ ДАФА В МИРЕ 18 - 31 страницы

ОБМЕН ОПЫТОМ 32 – 58 страницы

1. Воспоминания о лекциях Фа Учителя в Сиднее
2. Незабываемые лекции Фалунь Дафа в Яньцзы
3. «Фалунь Дафа несет добро», – разносилось эхом над принудительным трудовым лагерем
4. Мысли о том, как лучше отрицать преследование: и индивидуально, и Единым Телом
5. Исправляя себя, хорошо идти по пути самосовершенствования
6. Разумно оценивать себя и твёрдо самосовершенствоваться
7. Ученики Дафа должны постоянно смотреть в себя
8. Хорошо выполнять три дела в трудных ситуациях
9. Тесно следуя за Учителем
10. История о том, как кузнец пообещал безвозмездно даровать бедному учёному пятьсот связок монет
11. . Интервью с мужем практикующей Дафа, в сознании которого произошли большие перемены
12. История о том, как женщина западного происхождения распространяла Закон Будды в Азии
13. Признательность и решительность
14. Когда у практикующих проявляются настоящие праведные мысли, они обладают великой мощью
15. Советы по поводу того, как разъяснить правду и помогать выходить из партии
16. Практикующие действительно Единое тело
17. .Понимание, полученное при оказании помощи соученику
18. Только если мы соответствуем Фа, его сила может проявиться в нас
19. Утверждать свою природу Будды, устранять человеческие представления
20. Как я могу отблагодарить уважаемого Учителя?

№ 293 25 мая – 31 мая 2010

Еженедельник Минхуэй <http://www.ru-enlightenment.org>

Факты репрессий 4 – 14 страницы

СОБЫТИЯ ДАФА В МИРЕ 14 – 26 страницы

ОБМЕН ОПЫТОМ 26 – 44 страницы

1. Воспоминания о лекциях Учителя в городе Чжэнчжоу в 1994 году в ознаменование Всемирного Дня Фалунь Дафа

2. Свидетельство истории. Чудеса на Восточной выставке здравоохранения 1992 года
3. Учитель уберег меня от травм, когда на меня упал железобетонный столб для линий электропередач
4. Всегда помнить о спасении живых существ
5. Постоянные помехи появляются только в том случае, когда у практикующего нет достаточно ясного понимания Фа
6. Я был глубоко тронут грандиозным митингом и парадом 25 апреля в Гонконге
7. Выполнение упражнений утром стало частью моей жизни после посещения группы по изучению Закона
8. Взгляд на Фалуныгун с точки зрения ученого
9. Повышение Единым телом благодаря коллективному изучению Фа
10. Размышление по поводу спасения друзей-практикующих
11. Что мы должны делать, когда члены наших семей страдают от преследования?
12. Как проявляется процесс отправления праведных мыслей в других пространствах
13. Сформировать единое тело и усердно совершенствоваться в Фа
14. Остерегайтесь привязанности к комфорту и лёгкой жизни
15. Обращать внимание на Синьсин при общении с друзьями-практикующими
16. О подтверждении Фалуны Дафа – празднование Всемирного Дня Фалуны Дафа.
17. Люди в Китае стремятся увидеть представление *Shen Yun*

№ 292 18 мая – 24 мая 2010

Факты извлечения органов 2 – 5 страницы

Факты репрессий 5 – 42 страницы

СОБЫТИЯ ДАФА В МИРЕ 43 – 68 страницы

ОБМЕН ОПЫТОМ 68 – 116 страницы

1. Наш день «Тринадцатое мая»
2. Я был свидетелем того, как в ранние годы Учитель распространял Закон в Чанчуне; я тот человек, которому железная труба упала на голову
3. Воспоминания практикующего о днях, проведенных с Учителем во время второго курса лекций Фа
4. Изучение Фа и умение «смотреть в себя» – это основные способы для решения проблем
5. Строго следовать Фа, успешно разясняя правду
6. Мои друзья получают большую пользу, практикуя Дафа, и дают ему очень высокую оценку
7. Грязная вода стала чистой после того, как я начал смотреть внутрь
8. Учиться у пожилых практикующих успешно разяснять правду
9. В память о практикующей Лю Гуанфэн
10. Рассуждения о том, как практикующие Дафа должны помогать соученикам
11. Письмо к матери западного непрактикующего накануне Всемирного Дня Фалуны Дафа
12. Учиться смотреть в себя
13. Становиться Единым телом: анализ недавнего успеха практикующих нашего района
14. Как я смотрел в себя в период проявления болезнетворной кармы у моей жены
15. *Додо* – это детский сад, который любят все (фотографии)
16. Полицейский определил причину своей головной боли
17. Дафа дал моему мужу вторую жизнь
18. Я нашла спасительный «рецепт» против подстерегавшей меня смерти
19. Ожесточенная молодая заключенная испытывает силу Дафа и меняется к лучшему
20. Совершенствоваться усердно на заключительном этапе нашего пути
21. Изумительные сцены в других пространствах

22. Западний практикуючий: «Видеть сквозь иллюзии»; напаминание о безотлагательности разъяснения правды
23. Знать принципы Фа, стараться избегать неясного состояния сознания

Результати дослідження наведених фрагментів щодо наявності в них сугестивно-лінгвістичних компонентів організації.

Сугестивні техніки	Приклади	Загальна кількість сугестивних лінгвістичних одиниць
Конкретні та образні ключові слова	Тематичні групи: сила вчення Фалунь Дафа: лекція (4+), Учитель (9+), опыт (3+) – репресії проти послідовників руху Фалунь Дафа: репрессии (3-); преследования (2-); извлечение органов (1-); порятунок й удосконалювання практикуючих: благодарность (2+), совершенствование (4+), смотреть в себя (4+), исправляя себя (1+), оценивать себя (2+), правда (4+), спасение (3+), жизнь (3+) – кармічний вплив: карма (1-), боль (2-), смерть (1-); «своє коло» практикуючих Фалунь Дафа: мы (2+), наш (3+), единое тело (5+)	43
Конструкції, що містять компонент емоційності	«Ожесточенная молодая заключенная», «был глубоко тронут», «всегда помнит о спасении живых существ» «обладать великой мощью» и пр.	16
Риторичні питання та конструкції, що стимулюють внутрішні роздуми	Как я могу отблагодарить уважаемого Учителя? Что мы должны делать, когда члены наших семей страдают от преследования? Как проявляется процесс отправления праведных мыслей в других пространствах	3
Приховання джерел інформації або використання невизначених конструкцій при їх ідентифікації	Частотність у використанні конструкцій, що імітують правдоподібність: история о том (3) рассуждение о том (1), свидетельство (2), воспоминания (4). «Взгляд на Фалуньгун с точки зрения ученого». «Западный практикующий: «Видеть сквозь иллюзии»	22
Використання наказових конструкцій	«Знать принципы Фа», «Всегда помнит о спасении живых существ», «Исправляя себя, хорошо идти по пути самосовершенствования», «Ученики Дафа должны постоянно смотреть в себя» и пр.	19
Лінгвістичні структури	мы (2), наш (3),	21

спільності, довіри	единое тело (5), друзья (3), обмен опытом (3), путь (наш) (2), обмен опытом (3)	
--------------------	---	--

Коментарі до аналізу:

- розглянутий фрагмент носить явно виражений маніпулятивний характер: на 676 слів нами було зафіксовано 124 одиниць маніпулятивної конотації (перелік далеко не повний, оскільки ми досліджували основні комунікативні зони маніпуляції). Більш того, маніпулятивний характер носять і базові рубрицизму *Факты извлечения органов* (2 – 5 стр.); *Факты репрессий* (5 – 42 стр.); *События Дафа в мире* (43 – 68 стр.); *ОБМЕН ОПЫТОМ* (68 – 116 стр.). Як бачимо, 1/3 частина всього видання присвячується фактам репресій, матеріал подібного роду завжди має резонансний характер, а отже, припускає підвищений читацький інтерес і розрахований на емпатію аудиторії;
- використання ключових слів, зміст яких конкретний та такий, що легко уявляється особистістю, істотно підвищує ефект навіювання. Опозиційне бачення світу, розмежування на «своїх» й «чужих», зафіксовані вже на рівні змісту, переформатують світосприймання читачів, про що свідчать відзначені нами опозиційні тематичні групи: *сила навчання Фалунь Дафа – репресії проти послідовників руху Фалунь Дафа; порятунок й удосконалювання практикуючих – кармічний вплив на ворогів руху; «своє коло» практикуючих Фалунь Дафа – вороги;*
- емоційне перенасичення змісту – також показник маніпулятивності тексту. Нами було зафіксовано 16 одиниць емоційного характеру. Варто відзначити, що редколегія журналу порушує традиції жанру – зміст не припускає емоційної конотації;
- у змістах використання риторичних, питальних і наказових конструкцій – досить штучне явище. Досліджуваний текст перенасичений цими одиницями: нами було зафіксовано на 60 синтаксичних конструкцій 22 **сховані команди** (риторичні питання й конструкції, що стимулюють внутрішні міркування – 3; наказові конструкції – 19). Таким чином, сама синтаксична структура змісту носить **сугестивний характер, оскільки сховані команди сприймаються читачами саме на рівні підсвідомості;**
- у змісті практично не називаються імена й прізвища, що також порушує традиції жанру. Використання невизначених конструкцій при ідентифікації джерел інформації (усього 12 одиниць) також має на меті сугестивний вплив на аудиторію.

Висновки Механізм впливу ЗМК руху Фалуньгун на людину подібний рекламному, оскільки ціль інформаційно-комунікативних дій Фалунь Дафа – змусити споживачів інформації відчувати незадоволеність своїм життям, ситуацією, що складається, здоров'ям, соціально-суспільними подіями й стимулювати бажання щось змінити: щоб завоювати прихильників, лідери руху повинні пропонувати щось нове, чого не було в офіційних релігіях, експлуатувати значимі мотиви й потреби людини. Згідно піраміди А.Маслоу, це початкові потреби – у захищеності, визнанні, задоволенні фізичних потреб. Тому експлуатація концептів *здоров'я, порятунок життя, кармічна розплата* формують комунікативні потоки в ЗМК Фалунь Дафа й носять системоутворюючий характер. Просування ідей Фалунь Дафа на пострадянському інформаційному просторі демонструє **реалізацію теорії УТП** (унікальності торговельної пропозиції).

В організації дискурсів Фалунь Дафа значима роль приділяється «інтелектуальній рецепції» – споконвічної здатності духу переймати готові думки й судження інших мислячих істот і давати можливість цим судженням впливати на інтелектуальні дії інших особистостей. Інтелектуальна рецепція підкріплюється рецепцією сенсорною, тобто стимулами, які впливають на органи почуттів людини й закріплюють у пам'яті яскраві образи. Тому постійна актуалізація в ЗМК слогану руху «Істина. Доброта. Терпіння»,

пантоміми, що демонструють витяг органів у послідовників Фалунь Дафа, спільні фізичні вправи практикуючі й інші види демонстраційних дій ефективно впливають на людей.

У дискурсах Фалунь Дафа закріплюються **символічні системи як результат установалення влади**. Згідно П.Бурдьє, «символічні системи – засоби пізнання\комунікації... Символічна влада – влада конструювати реальність, устанавлюючи гносеологічний порядок». Але досить довге повторення якої-небудь ідеї не здатне саме по собі викликати стійке споживче поведження, воно повинне яким-небудь чином сполучатися із внутрішнім станом споживача. Розрахунок у просуванні ідей Фалунь Дафа робиться на людей, що випробовують які-небудь проблеми, у цьому випадку символічна система вписується в їхнє світосприймання. Тому концепти *істина, доброта, терпіння, здоров'я* наповнювані новим змістом, психологічно комфортні й привабливі для практикуючих.

Дискурси Фалунь Дафа припускають **психічне зараження** – несвідому, мимовільну схильність індивіда певним психічним впливам. Воно проявляється не через усвідомлене прийняття якої-небудь інформації або зразків поведження, а через пряму передачу певного емоційного стану – **емоційний резонанс**. Індивід у цьому випадку несвідомо підкоряється зразкам поведження інших людей. На практиці феномен психічного зараження як метод впливу проявляється при проведенні масових заходів, де важливу роль починають грати ритм, емоційна напруга, певний словниковий ряд. Дискурси ЗМК Фалунь Дафа націлені на формування комунікативної одиниці «своє коло», де потрібно бути таким, як всі, щоб бути своїм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про основи національної безпеки України». Ст.7. Загрози національним інтересам і національній безпеці України.
2. Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энцикл., 1990. – С. 136-137.
3. Бредмайер К. Черная риторика: Власть и магия слова. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 221 с.
4. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. Режим доступа: www.kara-murza.ru/manipul.htm.
5. Серю П. Как читают тексты во Франции //Квадратура смысла: Французская школа анализа дискурса: Пер. с фр. и португ. – М.: ОАО ИГ «Прогресс», 1999.– С. 14– 53.
6. Таранов П. С. Приемы влияния на людей. – М.: Алгоритм, 1997. – 496 с.
7. Тичер С. Мейер М., Водак, Р., Веттер Е. Методы анализа текста и дискурса. – Х.: Гуманитарный Центр. 2009.– 356 с.
8. Филлипс Л., Йоргенсен М.В. Дискурс-анализ: теория и метод. – Харьков: Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с.